

HUGH HOWEY

ŠACHTA

• WOOL •

**JEI MELAS TAVEŠ NEPRAŽUDĖ,
TAI PADARYS TIESA**

Alma littera

Holstonui lipant pasitikti savo mirties viršuje girdėjosi žaidžiančių vaikų balsai – taip gali krykštauti tik laimingi berniukai ir mergaitės. Jis neskubėjo: sunkiai, žingsnis po žingsnio suko ratus įvijais laiptais, klausydamasis siautėjančių išdykėlių, seni batai aidžiai bilsnojo į metalines pakopas.

Laiptai buvo tokie pat nudrengti kaip Holstono tėvo batai. Atsikvojusių dažų lopiniai išlikę tik pakopų kampuose ir apačioje, kur jų nebruožė lipančios kojos. Su kiekvienu žingsniu į orą kilo dulkių debesėliai. Einant virpėjo metaliniai turėklai, liečiančių rankų nusvidinti iki blizgesio. Holstonas visuomet stebėjosi, kaip per amžius pliki delnai ir kojos gali nudilinti net kiečiausią plieną. Po vieną mažą molekulę kaskart, pagalvojo. Kiekvieno žmogaus gyvenimas nuzulino po didžiųjų laiptų sluoksnelį, o jų pačių gyvenimus ištrynė šachta.

Kiekviena karta vis giliau įduobė laiptelius, nulenė jų briauną, tad dabar laiptai priminė atkragingą apatinę lūpą. Pačiam vidury dantukų nelikę nė pėdsako – kojai visai nebuvo už ko užsikabinti. Kad tokie kažkada buvo, galėjai spręsti iš kelių mažyčių rombo formos kauburėlių su dažų, dar likusių pakraščiuose, pėdsakais.

Holstonas pakėlė senu batu apautą koją ir nuleido ant senos pakopos, tada užkėlė kitą – pasilypėjo dar vienu laipteliu. Jis mąstė apie tai, kaip metams bėgant sluoksnis po sluoksniu sudyla ne tik molekulės, bet ir žmonių gyvenimai virsta mikroskopinėmis dulkelėmis. Vis dėlto Holstonui atrodė, ir ši mintis

ne kartą buvo atėjusi į galvą, kad gyvenimas – net šitie laiptai – nusipelnė geresnio likimo. Ilgi įviji laiptai, einantys per visą šachtą, buvo neįtikėtinais siauri, tarsi šiaudelis gėrimo stiklinėje, akivaizdžiai skirti ne tam naudoti kaip beveik ir visa kita jų cilindriniam name. Viskas čia buvo sukurta kitiems tikslams, tik jau seniai pamirštiems. Dabar didieji laiptai virtę pagrindine susisiekimo arterija tūkstančiams žmonių, kasdien zujantiems aukštyn žemyn, nors tokie ankšti laiptai būtų labiau tikę avarinėms situacijoms ir daug mažesniems srautams.

Užpakaly liko dar vienas aukštas – „miegamasis rajonas“, padalytas į kelias sekcijas tarsi apvalus pyragas. Kol Holstonas užkopė kelis paskutinius aukštus, paskutinius savo gyvenime, iš viršaus vis garsiau liejosi džiaugsmingi vaikų šūkavimai. Taip juokiasi vaikystė, sielos, kurios nesuvokia, kur gyvena, kurios nejaučia, kaip sunkiai slegia žemė, kurios protu neaprupia, kad yra palaidotos *gyvos*. Gyvos ir kupinos gyvenimo džiaugsmo. Vaikų balsų skambesys pripildė nykų laiptų šulinį, ir šiame fone dar niūriau atrodė Holstono pasiryžimas ir tikslas, dėl kurio jis nusprendė *palikti* šachtą.

Kai jau buvo beiseinąs, vienas vaikiškas balselis suskambo garsiau už kitus, ir Holstonas prisiminė save, irgi tokį pat šachtos vaiką, prisiminė savo mokyklą ir žaidimus. Tais senais laikais ankštas betoninis cilindras – daugybė gyvenamųjų sekcijų ir dirbtuvių, hidroponiniai sodai ir ventiliacinės kameros, ištisa vamzdžių raizgalynė – atrodė kaip beribė visata, begalinė erdvė, kurios niekada niekas negalės iki galo iširti, labirintas, kuriame jis ir jo draugai galėjo pasiklysti amžiams.

Bet nuo tų dienų praėjo trisdešimt metų. Holstonui atrodė, kad jo vaikystė liko už dviejų ar trijų žmogaus gyvenimų. Kažkieno nugyventų visaverčių gyvenimų. Tik ne jo. Jis visą gyvenimą išdirbo šerifu, tačiau šios pareigos slėgė kaip sunki našta, aklinau užvėrė duris į praeitį. Pastaruoju metu jis gyveno dar vieną gyvenimą – tarp vaikystės ir šerifo darbo, per šį laiką daug jo esybės sluoksnių virto dulkėmis, trejus metus jis laukė to, kas

niekada neįvyks, trejus ilgus metus, kur kiekviena diena tęsėsi ilgiau nei bet kuris jo laimingo gyvenimo mėnuo.

Štai ir laiptų pabaiga, lenkti, nugludinti metaliniai turėklai baigėsi ir Holstono ranka nusviro: priešais atsivėrė bene erdviausia šachtos patalpa – užkandinė ir su ja sujungta poilsio salė. Vaikai triukšmingai ūbavo visai čia pat. Tarp išstumdytų kėdžių šmižinėjo ryškiaspalvės figūrėlės – vaikai žaidė gaudynes. Sautelė suaugusiųjų bandė įvesti tvarką. Holstonas pastebėjo Doną, renkančią ant purvinų grindų išmėtytas kreideles ir spalvotus pieštukus. Jos vyras Klarkas sėdėjo už stalo, nukrauto sulčių stiklinėmis ir dubenėliais su kukurūziniais sausainiais. Jis pamojavo Holstonui.

Šis neatsakė, neturėjo nei jėgų, nei noro. Žvilgsnis nuklydo pro suaugusiuosius, pro žaidžiančius vaikus ir įsmigo į tolimiausią užkandinės sieną, ant kurios miglotai matėsi plačiausia nesvetingo pasaulio kitapus šachtos panorama. Jau aušo. Blausioje rytmečio šviesoje matėsi kalvos be jokios gyvybės, jos nė kiek nepasikeitė nuo tada, kai Holstonas buvo berniukas. Iš guvaus vaikišcio, kadaise irgi šmurkščiojančio tarp užkandinės staliukų, jis virto tuščiu kiautu, o kalvos stovėjo kaip stovėjusios, tokios pat. Už jų banguojančių viršukalnių matėsi gerai pažįstami, apgriuvę dangoraižiai, dulkinuose jų stikluose vos vos atsispindėjo blyškūs ryto spinduliai. Tik seno stiklo ir plieno krūva minė tą vietą, kur kadaise, kaip manoma, gyveno žmonės. Ant žemės, ne po žeme.

Iš vaikų sukurio kaip kometa išskriejo berniukas ir atsitrenkė Holstonui į kojas. Vyras nudelbė akis ir jau norėjo pakelti vaiką, tai buvo Suzanos sūnus, tačiau berniukas atsoko kometos greičiu ir vėl leidosi įtraukiamas į žaidimo orbitą.

Holstonas kažkodėl prisiminė loteriją, kurioje išlošė jis ir Alison. Ji mirė tais pačiais metais. Holstonas išsaugojo bilietą, visur jį tebesinešiojo. Vienas iš šių vaikų – berniukas arba mergaitė – galėjo būti jų, net ir tas dvimetis mažylis, netvirtomis kojytėmis svirduliuojantis tarp vyresnių. Nors jie, kaip ir visi tėvai, svajoto būti palaiminti dvynukais. Juodu, aišku, stengė-

si. Holstono žmonai buvo išimtas implantas, jie praleido daug nuostabių naktų bandydami išnaudoti šią it iš dangaus nukritusią galimybę: vieni tėvai linkėjo jiems sėkmės, o nelaimėjusieji loterijoje kantriai laukė kitų metų – gal laimė nusišypsos ir jiems.

Žinodami, kad turi tik metus, jis ir Alison griebėsi visko – net prietarų. Virš lovos pakabino česnakų, neva jie stiprina vaisingumą, dvi dešimties centų monetos po čiužiniu turėjo padėti susilaukti dvynių, o kur dar rausvas kaspinas Alison plaukuose ir mėlynos dėmės Holstonui po akimis – iš pažiūros kvailas, nekaltas žaidimas slėpė žūtbūtinį jų ryžtą. Jie privalėjo *išmėginti* viską, kas tik įmanoma, būtina pasinaudoti net pačia paikiausią ir absurdiškiausią galimybę.

Tik nebuvo lemta. Jų metams nepraėjus loterija išsirinko kitą porą. Ne dėl to, kad jie būtų per mažai stengęsi, tiesiog neliko su kuo stengtis. *Žmonos* neliko.

Holstonas nususuko nuo žaidžiančių vaikų ir migloto reginio ant sienos ir nužingsniavo link savo nuovados, įsikūrusios tarp užkandinės ir šachtos oro šliuzo. Beeidamas vėl nevalingai prisiminė seną savo skaudulį, kankinantį jį pastaruosius trejus metus: kad ir kaip su tuo kovojo – šioje vietoje jam nuolat vaidendavosi. Jis žinojo, kad jei staigiai atsisuks ir įbes akis į plačią panoramą ant sienos, jei prisimerkęs labai gerai įsižiūrės – nes kameros vaizdas vis labiau blausėsi ir ore sklاندė vis daugiau dulkių, jei žvilgsniu paseks tamsų įlinkį, kylantį kalvos šlaitu link viršukalnės, kažkur ten išvys sustingusį jos siluetą. Taip, ant tos kalvos jis matė savo žmoną. Ji gulėjo nejudri tarsi akmuo, susidėjusi rankas už galvos, ir jos suakmenėjusį kūną ardė nuodingas oras.

Galbūt.

Taip toli buvo sunku ką nors įžiūrėti net gerokai anksčiau, kai kameros lėšiai dar nebuvo apsinešę purvu ir dulkėmis. Be to, vargu ar tuo vaizdu išvis derėjo tikėti. Tiesą sakant, čia mažai kuo galima tikėti. Taigi Holstonas nusprendė paprasčiausiai nežiūrėti. Paspertino žingsnį ir praėjęs vietą, kur jam vaidendavosi žmona, kur amžiams apsigyveno slogūs prisiminimai, kur jis pajusdavo beprotybės ribą, įžengė į savo nuovadą.

– Kas čia toks ankstyvas! – išsišiepė Marnsas.

Holstono padėjėjas uždarė vieną iš metalinių kartotekos stalčiukų, senos spintelės vyriai nykiai sugirgždėjo, tarsi praradę paskutinę viltį. Marnsas paėmė garuojantį puodelį ir tik tada pastebėjo, kad Holstonas šiandien ypač niūrus.

– Šefe, ar gerai jaučiatės? – paklausė.

Holstonas linktelėjo, paskui mostelėjo galva į lentutę su raktais, kabančią virš stalo.

– Paduok areštinės raktą, – burbtelėjo.

Padėjėjo šypsena dingo, dabar jis atrodė sutrikęs. Pastatė puodelį ir pasisuko nukabinti rakto. Per tą laiką Holstonas paskutinį kartą paglostė delne vėsų aštriabriaunį plieninį šerifo ženklelį ir padėjo žvaigždę ant stalo. Marnsas atsisuko laikydamas raktą. Holstonas jį paėmė.

– Ar man subėgioti šluostės? – Padėjėjas Marnsas nykščiu parodė užkandinės link. Jei kameroje nebūdavo sulaikytųjų, juodu ten užeidavo tik išvalyti.

– Ne, – atsakė Holstonas. Jis mostelėjo galva kameros link, taigi padėjėjui reikia sekti iš paskos.

Apsisukęs eiti išgirdo už nugaros sugirgždant kėdę, vadinasi, Marnsas paklusniai pakilo. Holstonas netrukus baigs savo žygį. Raktas lengvai įslydo į skylutę. Meistriškai sukonstruotas ir gerai prižiūrėtas durų mechanizmas garsiai barkstelėjo, vyriai atsidarė beveik be garso. Ryžtingas žingsnis į priekį, uždaromos durys, vėl tarkstelėjimas – ir kankynė pagaliau baigėsi.

– Šefe?

Holstonas iškišo pro grotas raktą. Marnsas dvejojamas įbedė į jį akis, tačiau pakėlė ranką ir paėmė.

– Šefe, kas čia vyksta?

– Pakviesk merę, – pasakė Holstonas. Jis atsiduso, tada su palengvėjimu iškvėpė: ištisus trejus metus išbuvo užgniaužęs kvapą. – Pasakyk jai, kad noriu išeiti iš šachtos.

Prieš trejus metus

- Aš noriu išeiti. Aš noriu išeiti. Aš noriu išeiti.

Holstonas strimgalviais atlėkė į užkandinę. Jo radijo stotelė cypė, padėjėjas Marnsas kažką kalbėjo apie Alison. Holstonas negaišo atsakyti, iškart puolė į įvykio vietą.

– Kas atsitiko? – paklausė. Prasibrovęs pro duris užgulusią smalsuolių minią pamatė ant užkandinės grindų besiraitančią savo žmoną. Ją laikė Konoras ir dar du Visuomeninio maitinimo skyriaus darbuotojai. – Paleiskite ją! – Holstonas atplėšė jų rankas nuo Alison blauzdų, šėlstanti moteris vos neįspyrė vyrui į smakrą. – Nusiramink! – Jis suėmė jai už riešų, bet Alison vis tiek karštligiškai raitėsi bandydama ištrūkti iš ją laikančių gniaužtų. – Brangioji, kas čia, *po galais*, vyksta?

– Šerife, tavo žmona bandė įsiveržti į oro šliužą, – sustenėjo uždusęs Konoras. Persis vėl užgulė jai kojas, o Holstonas jo nestabdė. Dabar jis suprato, ką daro tie trys vyrai. Jis palinko prie Alison, kad būtų tikras, jog ji jį mato. Susivėlę plaukai ir pamišusios akys.

– Alison, brangioji, nusiramink.

– Aš noriu išeiti. Aš noriu išeiti, – kartoją ji, o balsas darėsi vis tylėsnis.

– Nekalbėk taip. – Girdint tokias žmonos kalbas Holstonui kūnu perbėgo šaltukas. Jis suėmė delnais jai veidą. – Brangioji, nekalbėk taip.

Dalėlė jo suprato, ką tai reiškia. Jau per vėlu. Kiti išgirdo. Visi tai girdėjo. Jo žmona pati pasirašė mirties nuosprendį.

Kambarys sukosi, o Holstonas vis įkalbinėjo Alison nusi-raminti. Lyg būtų įvykęs nelaimingas atsitikimas kokiame nors pramoniniame ceche: jo mylimas žmogus sužeistas ir iš pirmo žvilgsnio aišku, kad sužeidimas mirtinas.

Holstonas braukė Alison nuo veido plaukus ir jautė, kad jam skruostais ritasi karštos ašaros. Staiga žmona liovėsi blaškytis, jų akys susitiko, ir tą akimirką – jam nespėjus pagalvoti, kad ji galėtų būti apsvaiginta narkotikais ar kitaip paveikta, – jis suprato, jog Alison visiškai blaivaus proto ir supranta, ką daro. Šaltą išskaičiavimą – štai ką jis pamatė žmonos akyse, kol ji vėl nepradėjo raičiotis kaip pamišėlė ir reikalauti išleisti.

– Pakelkite ją, – paliepė Holstonas. Jo, Alison vyro, akys skendo ašarose, bet jis buvo ir šerifas. O šerifui nebuvo kitos išeities, kaip tik ją areštuoti, nors šią akimirką jis tenorėjo vieno: staugti iš skausmo. – Čionai, – įsakė jis Konorui, laikančiam besiblaškančią Alison už pažastų, ir mostelėjo galva link savo kabineto ir areštinės. Už jų, koridoriaus gale, matėsi geltonai dažytos oro šliuzo durys, grėsmingos, laukiančios.

Areštinėje Alison iškart nurimo. Liovėsi blaškytis, šūkauti ir tyliai atsisėdo ant gulto, tarsi būtų atėjusi čia pailsėti ir ramiai pasigėrėti vaizdu. Užtat dabar jos beprotystė perėjo Holstonui. Kol padėjėjas Marnsas ir merė užsiėmė formalumais, jis blaškėsi kitapus virbų ir bėrė klausimą po klausimo, bet nė į vieną nesulaukė atsakymo. Tiedu į *abu* – tiek Holstoną, tiek jo žmoną – žvelgė kaip į ligonius. Holstonas, nors dabar mintys sukosi tik apie paskutinio pusvalandžio siaubą, vis tiek išliko šerifu, jaučiančiu menkiausią nuotaikų kaitą šachtoje: o šachta prisipildė gandų ir panikos, prasiskverbiančių net pro betonines sienas ir geležinę armatūrą. Susikaupusi milžiniška įtampa šnypšdama ėmė veržtis pro siūles.

– Brangioji, pasikalbėk su manimi, – vis meldė jis. Vyras liovėsi blaškytis ir rankomis apkabino grotų virbus. Bet Alison liko sėdėti nugara į jį. Ji žiūrėjo į ekraną sienoje, į rusvas kalvas ir tamsius debesis. Sėdėjo nejudėdama ir netardama nė žodžio, tik

kartkartėmis nusibraukdavo nuo veido plaukus. Tik kai Holstonas įkišo į spyną raktą, ji pasakė „nereikia“, ir jis pakluso.

Kol vyras maldavo nebylios Alison, po šachtą jau sklido gandai apie artėjantį valymą. Koridoriumi bėgiojo technikai: rūpinosi apsauginiu kostiumu, nešė į oro šliužą valymo įrangą, talpas pildė argono. Kilęs bruzdesys pasiekė ir areštinę, kur Holstonas tebestovėjo nenuleisdamas nuo žmonos akių. Pro šalį tekini lekiantys technikai ties kamera nutildavo, prie Holstono jie bijojo net *kvėpuoti*.

Ėjo valandos, o Alison vis tylėjo, ir toks jos elgesys tik dar labiau didino įtampą šachtoje. Holstonas visą dieną prastovėjo prie grotų įkalbinėdamas ir maldaudamas, jam smegenys degė nuo įtampos ir kančių. Viena akimirka ir sugriuvo visas jo pasaulis. Jis bandė protu suvokti šią neaprepiamą katastrofą, o Alison sėdėjo kameroje, žiūrėjo į nykius tyrus ir atrodė visai patenkinta savo nauju valytojos statusu.

Ji prakalbo tik sutemus, po to, kai be žodžių atsisakė vakarienės, po to, kai technikai baigė savo darbus oro šliuze, uždarė geltonas duris ir išėjo praleisti bemiegės nakties. Po to, kai išėjo ir padėjėjas Marnsas dukart paplekšnojęs šefui per petį. Holstonui atrodė, kad šis košmaras trunka visą amžinybę, įtampa ir maldavimai išsunkė paskutines jo jėgas. Miglota saulė jau seniai buvo nusileidusi už kalvų, matomų iš užkandinės ir poilsio salės, kalvų, kur dunksojo tolimas, apgriuvęs miestas. Tada areštinės prieblandoje Alison vos girdimai ištarė:

– Viskas netikra.

Bent jau Holstonui *pasirodė*, kad išgirdo kaip tik tai. Jis sujudo.

– Brangioji? – Įsikibęs į virbus atsiklaupė. – Brangioji, – sušnibždėjo braukdamasis nuo skruostų sūrias ašaras.

Alison atsisuko. Lyg saulė būtų apsigalvojusi ir vėl pakilusi iš už kalvų. Holstonas vėl atgavo viltį. Jam net kvapą užėmė: gal tai tik laikinas proto užtemimas, karštligė, užteks gydytojo diagnozės, ir viskas, ką ji iki šiol kalbėjo, bus pripažinta nepakaltinama.

Alison kalbėdama omeny turėjo visai ne tai. Ji išgelbėta, nes atsi-peikėjo ir prakalbo, ir jis išgelbėtas, nes žmona pagaliau atsisuko.

– Viskas, ką matai, yra netikra, – pasakė ji tyliai. Nors iš pažiūros atrodė rami, jos beprotybė niekur nedingo, liejosi už-draustais žodžiais.

– Pasikalbėk su manimi, – paprašė Holstonas ir mostelėjo, kad prieitų.

Alison papurtė galvą ir paplekšnojo į nudrengtą gulto čiužinį šalia savęs.

Holstonas dirstelėjo į laikrodį: lankymo valandos jau seniai buvo praėjusios. Jis galėtų būti išsiųstas valyti vien dėl to, ką ketino padaryti.

Bet nedvejodamas įkišo raktą į spyną.

Metalas suskambo neįtikėtinai garsiai.

Holstonas įžengė pas žmoną ir atsisėdo šalia. Ji žudė mintis, kad negali jos paliesti, negali apkabinti ar išvesti į saugią vietą, į jų miegamąjį, jų lovą, kur abu galėtų apsimesti, kad visa tai tik blogas sapnas.

Nieko tokio jis nepadare. Tik sėdėjo ir gražė rankas, kol ji kalbėjo:

– Tai negali būti tikra. Viskas, ką matome. Niekas netikra. – Ir pažvelgė į ekraną.

Holstonas palinko prie jos taip arti, kad galėjo užuosti jau išdžiūvusį prakaitą.

– Mieloji, kas vyksta?

Jo iškvėptas oras sujudino Alison plaukus. Ji ištiesė ranką ir pirštais perbraukė per tamsėjantį ekraną, tarsi norėdama pajusti taškelius.

– Dabar gali būti rytas, bet mes niekaip nesužinosime. Kitapus gali būti žmonių. – Ji atsisuko ir pažvelgė į vyrą. – Galbūt jie mus stebi, – pasakė kreivai šyptelėdama.

Holstonas žiūrėjo jai tiesiai į akis. Ji nė kiek nepriminė išpro-tėjusios, ne taip, kaip anksčiau. Jos *žodžiai* skambėjo beprotiškai, bet ji pati tikrai nebuvo pamišusi.

– Iš kur tu tai ištraukei? – paklausė Holstonas. Nors manė, kad ir taip žino, vis tiek paklausė. – Ar ką nors radai kietuosiuose diskuose? – Jis girdėjo, kad žmona tiesiai iš savo laboratorijos nubėgo prie oro šliuzo rėkaudama it beprotė. Kažkas nutiko darbe. – Ką tu sužinojai?

– Ištrinta kur kas daugiau, ne vien duomenys iki sukilimo, – sušnibždėjo ji. – Neabejoju. Ištrinta viskas. Net dabarties informacija. – Ji nusijuokė. Staiga ėmė šnekėti labai garsiai, akys bėgiojo. – Lažinuosi, kad ir tie elektroniniai laiškai, kuriuos man neva siuntei!

– Brangioji. – Holstonas išdrįso paliesti jai rankas, ir ji nesi-priešino. Vyras suėmė žmonos rankas į saują. – Ką tu sužinojai? Ar buvo kažkoks elektroninis laiškas? Nuo ko?

Ji papurtė galvą.

– Ne. Aš radau programas, kurias jie naudoja. Tas, kurios padaro vaizdus ekrane tokius *tikroviškus*. – Ji pažvelgė į tirštėjančias sutemas. – Tai informatikai. Tai jie. Jie *žino*. Tik jie žino šitą paslaptį. – Alison vėl papurtė galvą.

– Kokią paslaptį? – Holstonas nesumojo, ar žmona vėl ėmė kliedėti, ar tai tikrai svarbu. Suvokė tik tiek, kad ji kalba.

– Bet dabar aš žinau. Ir tu sužinosi. Aš grįšiu tavęs, prisiekiu. Viskas bus kitaip. Mes suardysime šitą užburtą ratą, tu ir aš. Aš grįšiu ir mes pereisime tas kalvas kartu. – Ji nusijuokė. – Jeigu jos ten, – pasakė garsiai. – Jeigu jos ten ir yra žalios, mes pereisime jas kartu.

Alison vėl atsisuko į jį.

– Nėra jokio maišto, tik lėtas merdėjimas. Tik žmonės, kurie žino, kurie nori išeiti. – Ji nusišypsojo. – Ir jiems leidžiama išeiti, – kalbėjo ji. – Jie gauna tai, ko prašo. Žinau, kodėl jie valo, kodėl sako, kad to nedarys, bet vis tiek padaro. Dabar žinau. Žinau. Ir jie niekada negrįžta, jie laukia ir laukia, ir laukia, bet aš nelauksiu. Aš grįšiu iškart. Viskas bus kitaip..

Holstonas suspaudė jai rankas. Jam skruostais ritosi ašaros.

– Mažyte, kodėl taip elgiesi?

Vyras jautė, kad dabar, kai sutemo, kai šachta nurimo ir jie vieni, Alison ryšis išsikalbėti.

– Aš žinau apie sukilimus, – pasakė ji.

Holstonas linktelėjo.

– Taip. Tu man sakei. Buvo kitų...

– Ne, – Alison atsitraukė nuo jo, bet tik tam, kad galėtų pažvelgti jam į akis. Jos akys jau nebebuvo tokios laukinės kaip anksčiau. – Holstonai, aš žinau, kodėl vyko sukilimai. Žinau, *kodėl*.

Alison prikando apatinę lūpą. Holstonas laukė, kūnas įsi-tempė.

– Visuomet kildavo abejonių, įtarimų, kad ten, išorėje, viskas ne taip blogai, kaip atrodo. Juk jautei tai, ar ne? Kad tai melas, kad mes galime gyventi *bet kur!*

Holstonas suprato, kad į šitą klausimą geriau neatsakyti. Šitos temos gvildenimas visuomet baigtųsi valymu. Tad sėdėjo nejudėdamas ir laukė.

– Manau, dažniausiai sukildavo jaunimas, – pasakė Alison. – Kas dvidešimt metų ar panašiai. Jie visada kapstydavo giliau, jiems knietėdavo žinoti. Ar tu pats nejautei tokio poreikio? Kai buvai jaunesnis? – Jos žvilgsnis vėl ėmė klaidžioti. – O gal tai būdavo neseniai susituokusios poros, kurias iš proto varydavo mintis, kad šitame prakeiktame, ribotame pasaulyje jie negalės turėti vaikų. Ir dėl šios galimybės jie būdavo pasirengę rizikuoti viskuo...

Alison akys įsmigo į kažką tolumoje. Gal ji regėjo tą loterijos bilietą, kurio laikas dar nepraėjo, bet juodu juo jau nepasinaudos. Alison pažvelgė į savo vyrą. Šis galvojo, ar nepasiųs ir jo valyti vien už tai, kad klausėsi tylėdamas, kad neužčiaupė jos ir leido liėtis uždraustiems žodžiams.

– O gal tai būdavo vyresni gyventojai, – toliau kalbėjo ji, – per ilgai išbuvę narve ir senatvėje jau nieko nebijoję. Gal jie tiesiog norėdavo išeiti, kad liktų daugiau vietos kitiems, keliems brangiems anūkams. Kad ir kas tai būdavo, kiekvienas maištas

kildavo suabejojus, įtarus, kad čia jiems ne vieta, kad *blogai* yra čia, ne ten.

Alison apsidairė po kamerą.

– Nekalbėk taip, – sušnibždėjo Holstonas. – Tai baisus nusikaltimas.

Moteris linktelėjo.

– Panorėti išeiti. Pasakyti tai. Žinoma, tai sunkus nusikaltimas. Ne jau nesupranti, kodėl? Kodėl tai taip griežtai draudžiama? Nes visi sukilimai prasidėjo dėl šio noro, štai kodėl.

– „Gausi tai, ko nori“, – pacitavo Holstonas nuo mažens įkalvus žodžius. Jo tėvai perspėjo jį – savo vienintelį brangiausią vaikelį – niekada neturėti tokios *minties*, kad galima išeiti iš šachtos. Nes ta mintis reiškė neišvengiamą mirtį – jų vienintelio vaiko.

Holstonas vėl pažvelgė į žmoną. Jis vis dar negalėjo suprasti to beprotystei prilygstančio jos pasiryžimo. Na, rado ji programas, kurios gali padaryti taip, kad pasauliai kompiuterio ekranuose atrodytų tikri. Ir kas? Kam taip elgtis?

– Kodėl? – paklausė jis jos. – Kodėl taip pasielgei? Kodėl neatėjai pas mane? Yra ir geresnių būdų išsiaiškinti, kas vyksta. Būtume galėję po truputį pasakoti žmonėms, ką tu radai tuose kietuosiuose diskuose...

– Ir tapti kito didžiojo sukilimo pradininkais? – Alison nusijuokė. Vėl blykstelėjo pamišimo požymiai, o gal tik didžiulė neviltis ar susikaupęs kunkuliuojantis pyktis. Gal prie ribos ją atvedė siaubinga išdavystė, kuri vyko jau daug kartų. – Ne, ačiū, – atsakė Alison, jos juokas išblėso. – Aš ištryniau viską, ką radau. Nenoriu, kad jie žinotų. Tebūna jie prakeikti, tie, kas čia lieka. Aš grįšiu tikrai *tavęs*.

– Iš ten *negrižtama*, – pikta pasakė Holstonas. – Manai, išvartytieji vis dar ten? Manai, jie negrižta, nes jaučiasi mūsų išduoti?

– O kaip tu manai, kodėl jie valo? – paklausė Alison. – Kodėl jie ima vilnones šluostas ir nesvarstydami griebiasi darbo?

Holstonas atsiduso. Jis jautė, kad pyktis po truputį mažta.

– Niekas nežino, kodėl, – pasakė jis.

– O kaip tau *atrodo*?

– Mes jau kalbėjome apie tai, – atsakė jis. – Kiek kartų jau tai aptarinėjome? – Vyras neabejojo, kad visos šeimos vienuoje apie tai šnabždasi. Galvodamas apie tai jis žvelgė pro Alison – į sieną, kur ekrane išvydo mėnulį, ir suprato, kad jau naktis. Laiko liko nedaug. Rytoj jo žmona išeis. Ši mintis – kaip debesis skrodžiantis žaibas – vis dažniau švystelėdavo galvoje. – Kiekvienas turi savo teoriją, – tarė jis. – Savo teorijomis mes jau dalijomės begalę kartų.

– Bet dabar tu žinai kai ką naujo, – pasakė Alison. Ji ištraukė rankas jam iš delnų ir nusibraukė nuo veido plaukus. – Dabar mudu žinome kai ką naujo, ir viskas tampa logiška. Neginčijamai logiška. Rytoj pati tuo įsitikinsiu. – Alison nusišypsojo, paplekšnojo Holstonui per ranką, lyg jis būtų vaikas. – O vieną dieną tu įsitikinsi ir tu, mielas.